

Gårdsnytt 4/2016

Enebybergs Gårds Förening

Innehåll

Kalendarium.....	1
Engagera dig i Enebybergs Gårds Förening!.....	1
Ordförandens ord.....	2
Bäverstigen blir Dagermans stig.....	2
Kulturarvsdagen 2016.....	3
Stadsarkitekten berättar om byggnadsstilhistoria.....	4
Husarkiv i Enebyberg på Arkivens dag.....	4
Besök hos kreativa och produktiva konstnärer.....	5
När ishockeyn kom till Enebyberg.....	5
Gnissel mellan fjärdingsman och arbetarkommunen.....	6
Julgransplundring 2017.....	8
E-posthantering.....	8
Enebybergs Gårds Förening och Gårdsnytt.....	8

Kalendarium

Måndagen den 21 november
Öppet hus på Enebybergs gård
19.00–20.30 med utställning av
Börje Olssons träsniderier
Servering

Söndagen den 8 januari kl. 14.00
Julgransplundring på Enebybergs gård
Anmälan till jul@enebyberg.com
Avgift 50 kr/barn och 25/vuxen
Påsar till barnen och fika till alla

Engagera dig i Enebybergs Gårds Förening!

Vi behöver Dig som är intresserad av Enebybergs Gård och hembygden. Du kan hjälpa oss i föreningen vid våra arrangemang på Enebybergs Gård eller vara en del av föreningen på annat sätt. Kontakta oss i valberedningen:

Nils Sporrang: nils.sporrong@glocalnet.net

Inger Strömbom: inger.strombom@kristdemokraterna.se

Peter Haas: haas.j.peter@gmail.com

Ordförandens ord

Kära medlemmar i Enebybergs Gårds Förening,

och vi är många! Faktiskt flest medlemmar i förhållande till folkmängden i kommundelarna av alla Danderyds hembygdsföreningar! Men vi kan bli fler! Vår förening är viktig för att Enebybergs gård alltid skall kunna vara en samlingsplats för oss enebybergsbor. Stöt på dina grannar och fråga om de är medlemmar! Vår medlemsavgift 100 kr per familj är dessutom den lägsta för alla hembygdsföreningar i Danderyd.

Föreningen har haft en höst med många aktiviteter och några återstår. Bland de genomförda vill jag nämna vår stadsarkitekt Jamal Esfahanis uppskattade föredrag om byggnadsstilar i villastaden Enebyberg, som han inledde med en halvtimmes arkitekturhistorisk översikt kurs; och den årliga Kulturavsdagen i september. Den arrangeras gemensamt av de fyra hembygdsföreningarna i Danderyd. Den 21 november genomför vi ett minnesprogram över Enebybergs egen döderhultare Börje Olsson, då vi visar ett antal av hans skulpturer i trä. Så närmar sig julen och Julmarknaden på Torget och Träffpunkten lördagen den 26 november.

Vårens program kommer att bli intressant och omväxlande, ända från den mycket uppskattade julgransplundringen den 8 januari till

det alltid välbesökta midsommarfirandet på Enebybergs gård.

Kommunen planerar som jag informerade om redan för ett år sedan genom sitt fastighetsbolag Djursholms AB en omfattande renovering av vår 1700-talsherrgård. Både kommunen och bolaget håller vår förening fortlöpande informerad om hur planeringen fortgår. Senaste informationen är att projekteringen av renoveringen, som vi kommer att få ta del av, påbörjas efter årsskiftet. Efter anbudsprocessen kan renoveringen påbörjas under våren eller försommaren. Mer information i kommande Gårdsnytt.

Föreningens verksamhet kommer under renoveringen att med kommunens och aktiebolagets tillskyndan bedrivas i andra lokaler i Enebyberg. Djursholms AB har också försäkrat att vi kommer att få ersättningslokaler för vårt kontor med vårt arkiv på vinden till Enebybergs gård. Det kontoret har för övrigt vår förening byggt och inrett på egen bekostnad.

Föreningen önskar alla sina medlemmar en god och glad instundande jul- och nyårshelg! Välkomna till nästa års verksamhet!

Jan Olof Carlsson

Bäverstigen blir Dagermans stig.....

Vid sitt senaste sammanträde beslöt en enig Byggnadsnämnd, inte efter sju sorger och åtta bedrövelser men väl efter att ha behandlat frågan fyra gånger sedan 2004, att namnet Bäverstigen i Enebyberg skall ändras till Dagermans stig.

Enebybergs Gårds Förening fick efter uttryckligt beslut av nämnden tillfälle att yttra sig över Gösta Malmengårds nu för andra gången framförda förslag. Redan 2004 hade Kultur- och fritidsnämnden lagt fram samma förslag. Föreningen konstaterade i sitt yttrande att under årens lopp flera starka skäl anförts för en namnändring .

Föreningen anförde att namnet Bäverstigen är irrelevant. Den korta återvändsgränd som fick namnet Bäverstigen tillkom efter en detaljplaneändring inom kvarteret Tranan efter Stig Dagermans död varvid en ny gata lades ut. Det är svårt att förstå, anförde föreningen, med vilka skäl den nya gatan gavs namnet Bäverstigen. Den korta gränden är belägen på en av Danderyds högsta delar som sällan torde ha gästats av några bävrar ens om de gått vilse. Namnet är därför utomordentligt irrelevant.

Någon gata med Bäverstigens sträckning fanns alltså inte vid den tid Dagerman bebodde

”Tornvillan” vid Fenixvägen. Däremot löpte tillfarten till villan från Fenixvägen genom den då mycket stora villatomten delvis längs den nuvarande Bäverstigen. Det var längs den tillfarten som Dagerman omvitnat sågs promenera fram och tillbaka från ”Tornvillan” ner till Fenixvägen, måhända särskilt under hans kända perioder av skrivarångest. Det föreslagna namnet Dagermans stig är, den eleganta ord-

leken förutom, således högst relevant, skrev föreningen. Den anslöt sig sammanfattningsvis till förslaget, vilket således även Byggnadsnämnden gjorde.

Någon gång på vårkanten torde det bli ett högtidligt byte av namnskyltar vid Fenixvägen 2 där den pampiga infarten till Tornvillan en gång var belägen.

Jan Olof Carlsson

Kulturarvsdagen 2016

Kulturarvsdagen, the European Heritage Days, återkommer varje år andra söndagen i september över hela Europa. I Sverige står Riksantikvarieämbetet för nationell samordning. Årets tema är Tidens rörelser. Kulturarvsdagen var i år ett tillfälle att berätta om den viktiga roll som enskilda och samhällen, föreningar och andra sammanslutningar i alla tider haft i att tillvarata och utveckla kulturarv och kulturmiljöer. Kulturarvsdagarna i Danderyd genomförs regelmässigt av de fyra hembygdsföreningarna i samarbete, i år med Danderyds hembygdsförening som samordnande. Programmet genomfördes på Danderydsgården och inleddes av kommunstyrelsens ordförande, Olle Reichenberg.

Enebybergs Gårds Förening valde att som sitt bidrag till programmet berätta om dels Ernst Kihlberg, entreprenören bakom tillkomsten av såväl villastaden Enebyberg som senare också Stockholms Läns Omnibusaktiebolag. SLO utvecklades till ett av Sveri-

ges största kollektivtrafikföretag med huvudkontor, verkstäder och garage i Enebyberg, trafik i hela Roslagen från Stockholm över Enebyberg ända till Uppsala, Öregrund och Norrtälje.

Vi berättade också om Petrus Eriksson, som grundade Enebybergs Idrottsförening EIF och i många år var municipalsamhällets ordförande i municipalsamhället Enebyberg.

Det ledde oss också till att berätta om EIF och EIF:s betydelse för barn och ungdom i villastaden Enebyberg, och om de kyrkliga samfundet och deras verksamhet och utveckling mot dagens ekumeniska samverkan i Enebykyrkan.

Danderyds hembygdsförening visade i samband med sitt jubileum och sin presentation av ett mycket intressant bildverk också en omfattande bildutställning.

Det blev en intressant och välbesökt eftermiddag med närmare ett hundratal deltagare från hela Danderyd.

Jan Olof Carlsson

Fotograf: Carl Johan Gezelius.

Stadsarkitekten berättar om byggnadsstilhistoria

Vår stadsarkitekt i Danderyd Jamal Esfahani höll den 20 september föredrag på Enebybergs gård om villastaden Enebybergs byggnads- och byggnadsstilhistoria.

Det blev en spännande och lärorikt föredrag som inleddes med breda penseldrag över arkitekturens historia, från antiken och dessförinnan till dagens brutalism.

De svenska 18- och 1900-tals byggnadsstilarna presenterades pedagogiskt och utför-

ligt. Ett stort antal främst jugend- och funktisvillor i villastaden Enebyberg presenterades genom nytagna och välgjorda fotografier.

Jamal med rötter i Iran hade förberett sig omsorgsfullt och gav åhörarna en spännande nästan 1½ timmes exposé, långt mer än han åtagit sig. Han gav skäl för uttrycket varav hjärtat är fullt talar munnen.

Tack Jamal!

Jan Olof Carlsson

Ett urval av intressanta hus i Enebyberg. Fotograf: Carl Johan Gezelius

Husarkiv i Enebyberg på Arkivens dag

Varje år inbjuder arkiven i Norden till Arkivens dag andra lördagen i november. Årets tema var Välkommen hem som bland annat föreslås handla om bostadsplanering, inredning och hembygd. Det såg vi i föreningen som ett bra tillfälle att visa upp vårt husarkiv och samtidigt få enebybergarnas hjälp att komplettera det.

Så lördagen den 12 november fanns föreningens 10 pärmar framme med presentationer av hus. Det är en blandning av stort och smått - bilder, berättelser, ritningar,

mäklarannonser m.m. Det kan handla om byggnadssätt men också om husets historia vad gäller användning. Några har berättat om vägar som bytt namn, bärbuskar och äppelträd. Andra är mer kortfattade och har bara berättat om ägare genom åren och vilka som bott där. För några hus har det varit spännande affärsverksamhet i huset.

Kommunens inventering av kulturhistorisk bebyggelse från 1970-talet och ett antal villaböcker fanns också att studera för den som så ville.

Besök hos kreativa och produktiva konstnärer

En oktoberkväll hade Enebybergs Gårds Förening ordnat besök hos två enebybergskonstnärer, Chinna Giertz och Linn Nyström, Linn f.ö. dotter till Chinna. De är båda mycket både kreativa och produktiva, och den stora ateljén var fylld med deras konst. Chinna är en duktig akvarellist och har de senaste åren arbetat även med skulptur med imponerande resultat. Linn å sin sida arbetar med akryl och har gjort många fina verk, särskilt med segelbåtar som motiv.

Det var hög stämning i ateljén med besökare från hela Danderyd. Många såg fram mot

nästa konstnärsevenemang, Konstrundan i Danderyd nästa år i början av september med många enebybergskonstnärer.

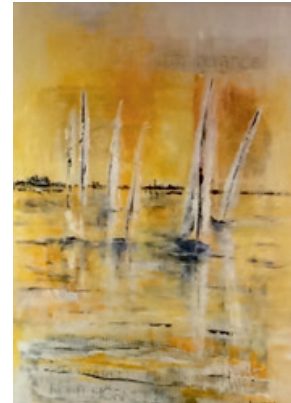
Jan Olof Carlsson

Chinna Giertz

Chinna Giertz

Linn Nyström

Linn Nyström med intresserade gäster. Foto Petra Hagman.

När ishockeyn kom till Enebyberg

Idrottsföreningen i Enebyberg – EIF – firade 100 år 2014 och är en viktig del av vårt lokalsamhälles historia. I Djursholms vattentorns nedervåning finns Danderyds föreningsarkiv med arkiv för över 175 föreningar.

Ett av de större arkiven gäller just EIF. Undrar om den artonårige hockeykillen Lennart som åtagit sig uppdraget att vara sekreterare i den nystartade ishockeysektionen förstod att vi över sjuttio år senare med glädje och förundran skulle läsa vad han så prydligt skrev med röd bläckpenna i den nyköpta loggboken. Heder åt en sådan ledare och åt EIF som sett till att spa-

ra viktiga handlingar så att nutida ledare och forskare kan följa föreningens och samhällets utveckling. I EIFs medlemsblad, som kommit varje år sedan 1917, ges bra sammanfattningar av idrottsåret och det går att läsa på webben. I rapportboken som är mer som en dagbok kan upp- och nedgång i verksamheten följas på ett personligt sätt. Här följer Lennart Carlqvists beskrivning av hur EIF startade sin ishockeysektion. I ett kommande nummer av Gårdsnytt blir det fortsättning om fester och byggande av ishockeyrinken på Getbetet.

Anita Andersson

De första sidorna i rapportboken

Den första träningen i ishockeysektionens historia avhölls den 26/11 1944 vid Nya I.P. Den samlade inte mer än fyra juniorer, så det såg ej precis något vidare ut, men söndagen efter var det litet bättre fart, men det måste bli många fler om det skall bli något resultat. Bra tränare är Nisse, men så har han ju spelat själv i Nacka.

Den första stora ljuspunkten för säsongen var när vi kunde ha träning på Käringsjön. Det var ej tjock is, bara 2, 5 cm, men det var i alla fall is. Det var ett femtontal grabbar som gick dit upp. Söndagen efter kunde vi träna på Mört-sjön, den var större, för nu har det blivit fart på träningen – ett 40tal grabbar hade samlats. Vid en träning vid Mörtsjön bestämdes att ett pojklag skulle anmälas till ATcupen i ishockey.

Första matchen för pojklaget skulle spelas mot Göta men den blev uppskjuten. Så skulle det bli omspel men Göta kom ej, så EIF vann på w.o. Det var på Solnas nya plan, men i stället fick grabbarna spela mot Höklinten, som vanns med 3–2. Sven Haglund gjorde det första målet i EIFs historia, ett skapligt mål förresten. Nästa match som spelades var mot Dungen som förlorades med 5–0, en av de bästa kämparna i Berget var ”Hartis”.

Det stora laget började sin serie den 10/1 -45 på Kristinebergs IP men blev uppskjuten på grund av dålig väderlek. Det lag som vi talar om nu är alltså juniorlaget, första säsongen är nämligen det laget störst. Den första matchen spelades mot IK Göta som förlorades med 11–0 (8–0) på Östermalms IP.

Den andra spelades mot Vestermalm den 23/1 -45 på Kristinebergs IP som förlorades med 9–0 (5–0). Den tredje matchen spelades mot Storängen på Aspuddens IP. Enebyberg var det bästa laget men motståndarnas målvakt var en ypperlig spelare, med en bra portion tur, men det skall ju en bra målvakt ha. Storängen vann med 1–0 (0–0).

Den fjärde matchen spelades på Solna mot Sirius (Uppsala) som förlorades med 7–1 (4–0). Lasse Netsler gjorde det första målet för juniorlaget denna säsong,

Den gångna säsongen har varit mycket lärorik, men så mycket kan sägas att det finns ej många sektioner i EIF som har en så bra ledare och ett sådant bra kamratskap. Lagen i serien har varit följande

IK Göta	Sirius (Uppsala)
Vestermalm	Reymersholm
Storängen	

Laget har haft följande spelare vid matcherna: ”Charlie” K G Andersson, Tord Karlsson, Olle Molander, Lars ”Riala” Andersson, Stig ”Småland” Karlsson, Lars Netsler, Stig E. Wiklund, Bengt Lindström, Arne Jansson, Bo Aronsson, Arne Ingvarsson, Rolf Kjellstrand, Hans Ingvarsson, Valter Larsson, Olle Lindroth och L. Carlqvist.

Nisse Hallberg har satt upp ett poängpris till den som har varit bästa samtliga matcher. Priset vanns av Olle Molander.

Skrivet 1944 av Lennart Carlqvist (1926–1999)

Gnissel mellan fjärdingsman och arbetarkommunen

Vid läsning av protokoll från Enebybergs socialdemokratiska arbetarkommun, där municipalsamhällets budget diskuterades inför kommande budgetår, avslöjades en del oenighet mellan medlemmarna och ortens fjärdingsman. Det lockade mig senare att också läsa municipala och kommunala protokoll¹.

Från 1920-talet hade Enebyberg en fjärdingsman som omkring 1930 blev ordinarie och boende i Enebyberg i kvarteret Violen 9. Han var kommunalt anställd, men hans

chef landsfiskalen som var en statligt anställd tjänsteman ansvarade för den övergripande verksamheten i Danderyd. Denna hybrid med en blandning av statlig och kommunal polisverksamhet diskuterades under större delen av 1900-talet. Skillnaderna i uppbyggnad av landsbygdskommunernas polisväsende var stora, men olikheterna mellan stad och landsbygd var än större. Samtal fördes om för- och nackdelar med båda systemen och år 1965, då polisväsendet förstatligades, upphörde det

kommunala inflytandet över polisens verksamhet. En kommunalt förankrad polis visade sig ha vissa fördelar, bland annat genom god lokalkännedom inte minst om befolkningen i respektive distrikt. Polisens relationer med allmänheten kunde då troligen underlättas. En nackdel med landsbygdens poliskårer var polismännens osäkra och oklara anställningsvillkor samt låga löner

Efter polislagen 1925 blev uniformeringen mer enhetlig. Polismännen skulle bära blå uniform med dubbelknäppt rock och skärmmössa. Landsfiskalen beslutade om beväpning och om hjälm skulle användas. För Danderyds polisdistrikt, i vilket Enebyberg ingick, tillstyrktes ett belopp på 60 kronor och 50 öre för inköp av ett par handbojor, två batonger och två tjänstetecken. Fjärdingsmännens uppgifter var skiftande, bland annat ansvarade de för att skatterna drevs in. Vid oroligheter och bråk var det också deras uppgift att hålla ordning.

Arbetarkommunens protokoll visar återkommande misstro från medlemmarnas sida. Troligen härrörde sig animositeten från en busstrejk år 1929, då polisen vid ingripanden uppges ha uppträtt onödigt bryskt. Under strejken fanns polisbevakning både på bussen och i en efterföljande bil. Senare på året då arbetarkommunen behandlade det kommande årets budget för Enebyberg fanns en post om ett särskilt lönetillägg för fjärdingsmannen. Mötesdeltagarna diskuterade häftigt men enades om att föreslå att polismannens särskilda lönetillägg skulle slopas.

Bristen på anslagstavlur var stor och arbetarkommunen hade därför svårt att nå ut till sina medlemmar med sin mötesverksamhet. Både vid bussgaraget och vid Ringvägen rev fjärdingsmannen ned föreningens anslagstavlur. Senare löstes detta genom att Konsum tillmötesgick arbetarkommunens önskemål om en anslagstavla vid butiken.

Polisen ansvarade för att anslagen om municipalsamhällets nämnd- och fullmäktige-

sammanträden sattes upp, men detta var ett uppdrag som missköttes. Arbetarkommunen utsåg därför en medlem som fick ansvara för annonseringen.

Både en fiskhandlare och en kötthandlare förbjöds av fjärdingsmannen att saluföra sitt utbud från sina bilar. De överklagade besluten varvid båda handlarna fick tillstånd att sälja sina varor förutsatt att de följde alla hygieniska föreskrifter.

Dessa ingripanden bidrog till att medlemmarna under arbetarkommunens diskussioner om municipalsamhällets budget ingående diskuterade poster som rörde fjärdingsmannen. När polismannen begärde befrielse från hundskatt föreslog arbetarkommunen att denna begäran inte skulle beviljas. Municipalnämnden tillstyrkte dock med en reservation. När ärendet slutligen behandlades i municipalfullmäktige nåddes inte enighet utan det krävdes en votering. Beslutet befriade fjärdingsmannen från hundskatten under förutsättning att hunden endast användes som skyddshund. Vid ett annat tillfälle då utgiftsstaten behandlades ville arbetarkommunens medlemmar inte godkänna fjärdingsmannens klädanslag. Inte heller detta fick medlemmarna gehör för då municipalfullmäktige fattade beslut.

Vid Rinkeby boställe fanns en arrestlokal vilken var gemensam för hela Danderyd. Inom arbetarkommunen diskuterades de höga kostnaderna och många ansåg att en arrestlokal i egen regi skulle sänka kostnaderna. Så småningom delades den uppfattningen också inom municipalfullmäktige som påpekade att Enebyberg fick betala två gånger för arrestlokalen, dels via skatten, dels genom ett årligt tillskott. Yrkandet vann gehör i Danderyds fullmäktige och kostnaden för Enebyberg sänktes från 650 till 100 kronor per år. Polisen klandrades också för att missköta arrestlokalen, bland annat användes den som förråd. Det beslutades att ge nämnden i uppdrag att granska om arrestlokalen uppfyllde de hygieniska kraven.

Gunilla Peterson

¹ Det kan vara besvärligt att hålla reda på alla begrepp som rör kommuner. Enebybergs socialdemokratiska arbetarkommun var en politisk förening. Enebyberg var ett municipalsamhälle med egen budget som först behandlades i municipalnämnd och senare i municipalfullmäktige. Enebyberg var också en del av Danderyds kommun där budgeten behandlades i kommunalstämma och kommunalfullmäktige. Medborgarna i Enebyberg fick därför betala skatt både till Enebyberg och till kommunen dvs. Danderyd. Polisens utgiftsposter var en av de poster som berörde hela Danderyd och därför behandlades de i Danderyds kommunalfullmäktige.

Har du bytt adress?

Sänd din nya adress till:

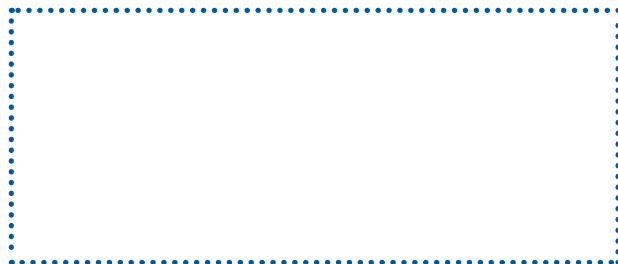
Jan Löfgren

Slångränd 13

182 45 Enebyberg

info@enebyberg.com

08-758 77 84

Minnesutställning över Enebybergs döderhultare, Börje Olsson

Börje Olsson, gammal enebybergare, snidade träfigurer som hobby. Vid ett par tillfällen har vi haft möjlighet att se och beundra dem på Enebybergs gård. Han blev då kallad Enebybergs Döderhultare. I augusti avled Börje, 93 år gammal. Hans döttrar har gett Enebybergs Gårds Förening möjlighet att anordna en minnesutställning av hans konst. Det blir öppet hus med servering på gården måndagen den 21 november kl. 19.00–20.30.

Julgransplundring 2017

”--- och till nästa år igen, kommer han vår gamle vän, för det har han lovat”. Så sjöng vi när vi kastade ut granen från Enebybergs gård i början av året. Några tänkte på granen men vi var många som tänkte på vår dragspelare och lekledare – Per-Eric Eriksson. Han har nu flyttat från Åkersberga till Ljusterö men har lovat att komma igen. Så väl mött söndagen den 8 januari kl 14.00 till ännu en julgransplundring. Det är begränsat med plats och föransökan krävs till jul@enebyberg.com.

Fotograf: Bengt Almgren.

E-posthantering

Förutom via Gårdsnytt vill vi gärna kunna sprida information om vår verksamhet till medlemmarna och få en dialog med dem. Vi vill därför få in medlemmarnas e-postadresser. Skicka gärna ett mail till: info@enebyberg.com så lägger vi upp en adresslista i vårt e-postsystem.

Enebybergs Gårds Förening och Gårdsnytt

Enebybergs Gårds Förening

www.enebyberg.com

Bankgiro 529-2792

Redaktörer

Bengt Almgren

Franciska Sieurin-Lönnqvist

C/o Jan Olof Carlsson

Fenixvägen 5

182 46 Enebyberg

Tryck

Lindbloms KopieringsButik AB